

Задорожний З.-М.В.,
д.е.н., професор, проректор з наукової роботи,
Тернопільський національний економічний університет

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

З набуттям чинності Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (далі – Закон про бухоблік) з 01.01.2000 року в Україні на законодавчому рівні було закріплено появу нового виду обліку внутрішньогосподарського (управлінського). Відповідно до визначення, наведеного в цьому законі, під ним розуміли систему обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством. Це визначення неодноразово піддавалося критиці науковцями, після чого воно було уточнене. Відповідно до внесених змін у Закон про бухоблік, які набули чинності з 01.01.2018 року, внутрішньогосподарський (управлінський) облік – система збору, обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством.

Із визначення чітко не видно, що є об'єктом цього виду обліку. Діяльність підприємства, про яку зазначається у визначенні, є досить широким поняттям. З ним пов'язують такі терміни як «витрати», «доходи» та «фінансові результати». Саме вони, в їх аналітичному розрізі і повинні, на нашу думку, бути об'єктами управлінського обліку. Якщо проаналізувати перші перевідні закордонні видання з управлінського обліку, які появилися в Україні на початку 90-х років минулого століття, то основними об'єктами цього обліку в них були «витрати» (Аліція Яругова [1], Б. Нідлз, Х. Андерсон і Д. Колдуелл [2], Р. Ентоні і Дж. Ріс[3] та інші).

Вітчизняні науковці, роботи з управлінського обліку яких появилися в другій половині 90-х років XX століття і на початку XXI століття, відносять до об'єктів цього обліку витрати та доходи підприємств (С.Ф. Голов [4], Л.В. Нападовська [5]), або ті ж об'єкти, що і в бухгалтерському обліку (Ф.Ф.Бутинець та інші [6], П.М. Герасим, П.Я. Хомин та інші [7]). Це питання потрібно врегулювати у Національній концепції з управлінського обліку. У ній

доцільно було б також прописати ще й складові цього обліку, особливо чи є ними аналіз релевантності інформації для прийняття управлінських рішень та бюджетування і контроль.

Наступним проблемним питанням є поділ бухгалтерського обліку на фінансовий та управлінський, віднесення управлінського обліку до складових бухгалтерського. З цього питання теж серед вітчизняних науковців відсутня єдина точка зору.

До числа дискусійних питань можна віднести співставимість термінів «управлінський облік», «управління витратами» і «контролінг». Так, за словами С. С. Голова «навіть на батьківщині управлінського обліку – у США, від 2000 року підручники з управлінського обліку починають видавати під назвою «Управління витратами» [8].

В навчальній літературі з управлінського обліку основним терміном є термін «витрати». Напрямки класифікації витрат, які описуються в цій літературі з метою дотримання вимог до класифікаційних ознак, вимагають використання крім терміну «витрати» ще й термін «затрати», про що вже зазначалося раніше вітчизняними науковцями [5; 9].

Всі вище перераховані проблемні питання управлінського обліку вимагають негайного вирішення з метою єдиного підходу до викладання дисципліни «Управлінський облік» у вітчизняних закладах вищої освіти та покращення забезпечення відповідних користувачів необхідною інформацією для прийняття ефективних управлінських рішень.

Література

1. Яругова А. Управленческий учёт: опыт экономически развитых стран [Текст] / А. Яругова. – М.: Финансы и статистика, 1991. – 240 с.
2. Нидлз Б. и др. Принципи бухгалтерського учета [Текст] / Б. Нидлз, Х. Андерсон, Д. Колдуелл: Пер. с англ. / Под ред. Я. В. Соколова. – 2-е изд. – М.: Финансы и статистика, 1993. – 496 с.
3. Энтони Р. Рис Дж. Учет: ситуации и примеры М.: Финансы и статистика, 1993.–560 с.
4. Голов С. Ф. Управлінський облік. Підручник [Текст] / С.Ф. Голов. – 2-ге вид. – К.: Лібра, 2004. – 704 с.
5. Нападовська Л. В. Управлінський облік. Підручник для вищих навчальних закладів [Текст] / Л. В. Нападовська. – К.: Книга, 2004. – 544 с.

6. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський управлінський облік: Підручник [Текст] / Ф. Ф. Бутинець, Т. В. Давидюк, Н. М. Малюга, Л. В. Чижевські. За ред. Ф. Ф. Бутинця. – Житомир: ПП «Рута», 2002. – 480 с.

7. Гарасим П. М. Управлінський облік на підприємстві (методика ведення). Монографія [Текст] / П. М. Гарасим, І. Є. Давидович, П. Я. Хомин – Тернопіль. Економічна думка, 2001. – 270 с.

8. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку: Монографія. – К.: Центр учбової літератури, 2007.–522 с.

9. Сопко В.В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством. Навч. посіб.. – К.: КНЕУ, 2006. – 526 с.

УДК 657

Зарудна Н. Я.,

к. е. н., доцент кафедри обліку у виробничій сфері,

Кундеус О. М.,

к. е. н., доцент кафедри обліку у виробничій сфері,

Тернопільський національний економічний університет

РЕОРГАНІЗАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВ У ПРАВОВОМУ ТА ОБЛІКОВОМУ КОНТЕКСТІ

Перед тим, як вести мову про практичні аспекти обліку та оподаткування підприємств, що проходять процедуру реорганізації слід розуміти наступне. Стосовно юридичних осіб поняття «реорганізація» використовується для визначення двох самостійних процесів: а) реорганізації бізнесу; б) реорганізації самої юридичної особи. Перший із зазначених процесів передбачає, як правило, зміну принципів ведення бізнесу, в той час як другий – зміну організаційно-правової форми (при перетворенні), складу власників юридичної особи, її майна і зобов'язань (при злитті, приєднанні, поділі і виділенні) [1].

У період реорганізації, виходячи із принципу безперервності, підприємство продовжує вести свою як господарську діяльність, так і діяльність з приводу організації власне реорганізації. Кожен напрямок діяльності супроводжуватиметься витратами, які повинні знайти своє відображення у системі обліку. У цей час формується ряд бухгалтерських документів, ключовим серед яких є передавальний або розподільчий баланс.